

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Läntisen teologian pääsykoe 26.5.2010

Ortodoksisen teologian pääsykoe 26.5.2010

KIRJALLISUUSKOE klo 11.00 – 13.00

Kirja: **Pekka Metso & Esko Ryökäs** (toim.), *Kirkkotiedon kirja. Ekumeeninen johdatus kirkkojen oppiin ja elämään. Kirjapaja 2005.*

Seuraaviin tehtäviin on vastattava niiden tietojen mukaan, jotka on esitetty pääsykoekirjassa. Hyvä menestyminen edellyttää vastaamista kaikkiin tehtäviin.

Kirjallisuuskoe koostuu kolmesta eri osiosta (I - III).

Osiot I kysymykset löytyvät tämän paperin kääntöpuolelta. Vastaa niihin tälle paperille. Merkitse selkeästi oma nimesi ja syntymäaikasi. Palauta tämä paperi toisen vastauspaperin välissä.

Osiot II ja III vastaat erilliselle ruutupaperille. Kirjoita selkeästi oma nimesi ja syntymäaikasi.

Laadi osioihin II ja III esseevastaukset. Käytä täydellisiä lauseita ja muutoinkin hyvää suomen kieltä. Muista, että vastauksen pituus ei itsessään ole ansio. Kysytyn asian kannalta virheelliset tai sen aihepiirin ohi menevät vastauksen osat laskevat pisteitä. Muista myös, että selkeä käsiala varmistaa, että tekstisi luetaan niin kuin sen olet kirjoittanut.

Käännä!

MALLIVASTAUKSET: Vastauksissa on annettu Kirkkotiedon kirjan kyseiseen kysymykseen liittyvä teksti sitaattina sivunumero mainiten. Hyväksytyssä vastauksessa ilmaisut voivat olla ja usein ovatkin tiivistetympiä ja lyhyempiä.

Osio I Määritelmätehtävä (maksimi 10 pistettä)

Määrittele tälle paperille annettuun tilaan selkeällä käsialalla LYHYESTI, mitä seuraavat ilmaisut tarkoittavat:

a) Konklaavi

Paavin valitsijakokous; "Yksityiskohtaisia määräyksiä noudattaen kardinaalit sulkeutuvat konklaaviin valitsemaan paavia edellisen kuoltua. Konklaavi juontuu latinan ilmauksesta cum clave, 'avaimen kanssa'." Suljettujen ovien taakana tapahtuu salainen lippuäänestys. Sen on tapahduttava Vatikaanissa. "Valitsijoiden eristämällä pyritään jouduttamaan valintaa, sillä kardinaalit pääsevät ulos konklaavista vasta ratkaisuun päädyttyään." "Toiseksi pyritään estämään ulkopuolisten voimien vaikuttaminen valintaan." "Konklaavi etenee tiukasti säädeltynä, seremoniallisena prosessina, joka pyrkii takaamaan valinnan ehdottoman demokraattisuuden sekä tuloksen mahdollisimman suuren yksimielisyyden." (43 - 44)

b) Pentarkia

Ortodoksisten viiden merkittävimmän patriarkaattien yhteenliittymä; "Ortodoksinen kirkko muodostuu itsenäisistä paikalliskirkoista, joista vanhimpia ovat Konstantinopolin, Aleksandrian, Antiokian ja Jerusalemin patriarkaattit. Yhdessä Rooman kanssa ne muodostivat jakamattoman kirkon aikana nk, pentarkian, viiden merkittävimmän piispanistuimen yhteenliittymän." (105)

c) Yksimielisyyden kirja

Luterilaiset tunnustuskirjat kokoelmana; "Luterilaisten tunnustuskirjojen kokoelmaa kutsutaan Yksimielisyyden kirjaksi (Liber concordiae). Siihen sisältyvät kolme - - - ekumeenista tunnustusta eli Apostolinen, Nikaian-Konstantinopolin ja Athanasioksen uskontunnustus". Näiden lisäksi siihen sisältyy Augsburgin tunnustus ja Augsburgin tunnustuksen puolustus, "Lutherin Vähä ja Iso katekismus (1529), Schmalkaldenin opinkohdat (1537) sekä Yksimielisyyden ohje (1577, aiempi käänös Sovinnon kaava). Nämä mainitut tunnustukset ja kirjat koottiin Yksimielisyyden kirjaksi vuonna 1580." (156)

d) Uuskarismaatikot

Uusimmat karismaatikot; "Uuskarismaatikot: kaikki muut helluntailais-karismaattisen spiritualiteetin piirissä elävät kristityt" kuin klassiset helluntailaiset ja karismaattiset liikkeet. "Näistä huomattava osa ei kuulu mihinkään kirkkokuntaan vaan ne ovat muodostaneet omia liikkeitä, esimerkiksi Afrikan itsenäiset kirkot." "Tällaisia ryhmiä lasketaan maailmassa olevan lähes 20 000. Heidän lukumääräkseen arvioidaan noin 200-300 miljoonaa jäsentä." Jäsenistä kolme neljästä "on muita kuin valkoisia ja suurin osa asuu länsimaiden ulkopuolella." (302-303)

e) Ekklesiologia

Kirkko-oppi; "Kirkkojärjestys on olennaisesti ekklesiologiaa eli kirkko-oppia." (244) "vapaakristillinen seurakuntajärjestys edustaa uusitestamentillista 'vähemmistökirikkoa',

*joka, niin kuin kreikan kielen termi ekklesia tarkoittaa, on 'uloskutsuttujen' joukko." (287)
"Kirkko-oppi eli ekklesiologia on dogmatiikan alalaji, joka käsittelee kirkon perimmäistä olemusta, sen luonnetta ja tuntomerkkejä. Ekklesiologia yrittää näin vastata kysymykseen: mikä on kirkko?" "Eräs ekklesiologian perinteinen kiistakysymys, ongelma paikallisen kirkon ja kokonaiskirkon suhteesta " (332-333) "seurakuntakäsitys" (344).*

Pisteytys:

Jokaisesta vaihtoehdosta voi saada 2 pistettä, mikäli vastaus on likimain täydellinen ja oikea. Mikäli tietoa on jonkin verran, saa enintään yhden pisteen vaihtoehtoa kohden. Pisteen osia ei anneta.

Osio II suppea esseetehtävä (maksimi yhteensä 20 pistettä)

(II) Esittele, mitä *Kirkkotiedon kirja* kertoo diakonin asemasta kirkollisessa hierarkiassa katolisessa, ortodoksisessa, luterilaisessa, anglikaanisessa ja metodistikirkossa. Vastauksen enimmäispituus on yksi sivu.

Diakonin asema:

a) katolisessa

"Toisaalta Rooman papit ja diakonit, mutta myös läheisten hiippakuntien piispat ovat perinteisesti avustaneet paavia." (45) Diakonin virka on ollut käytössä. Luonteeltaan se on ollut avustajan virka. "Vanhan kirkon virkarakenne muodostui kolmisäikeiseksi. Piispan, papin ja diakonin virasta ensin mainittu sai suuren merkityksen, sillä episkopaattia tarvittiin opin puhtauden ja kristittyjen ykseyden takeeksi." Diakonin virka oli yksi kirkon viran kolmesta säikeestä.

b) ortodoksisessa

"Kolmisäikeisen virkarakenteen mukaisesti piispa on ylin kirkollinen viranhaltija. Hän vihkii tehtäviinsä muut papiston jäsenet eli papit ja diakonit sekä muun nk. alemman papiston, jotka toimivat piispan valtuuttamina ja hoitavat tehtäviään hänen määräyksestään." (131) Diakonin virka on käytössä. Se lukeutuu papistoon, mutta on piispojen ja papiston alapuolella. Diakonien tehtävänä on toteuttaa mitä piispa määrää. Virka on yksi kirkon kolmesta säikeestä.

c) luterilaisessa

"kirkon velvollisuudeksi on vähitellen yhä selvemmin katsottu yhteiskunnan vääristymien julkituominen ja ongelmiin vastaaminen. Erityisesti Saksan kirkot ovat leimallisesti diakonian kirkkoja." (174) "Pietismin vaikutus ilmenee myös lähetysinnostuksen syntymisenä ja diakonisen elämäntyylin korostumisena." (179) "Kirkkolain mukaan jokaisessa seurakunnassa tulee olla kirkkoherra, kirkkomuusikko ja diakoniatyöntekijä", siis Suomessa. (184) "Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakoniatyössä kirjattiin kaikkiaan 734 000 asiakaskontaktia. Diakoniatyön painopiste oli työikäisissä - - -. Useimmiten asiakaskontaktien taustalla olivat ensisijaisesti terveyteen ja sairauteen liittyvät syyt tai taloudelliset kysymykset." (185-186) Näiden tekstien perusteella luterilaisessa kirkossa on diakonian virkoja. Työ on luonteeltaan avustustyötä, vaan ei liturgista toimintaa. Diakonit myös nostavat esiin yhteiskunnan vääristymiä. Diakoniaan liitetään tietty elämäntyyli.

d) anglikaanisessa

"Kun esimerkiksi Englannin kirkon piispa, pappi tai diakoni vihitään virkaan - - -" (208) ". Anglikaanit pitävät tärkeänä sitä, että he ovat säilyttäneet kirkon historiallisen

kolmisäikeisen viran, piispan-, papin- ja diakonin virat." (210) "Vanha viran kolmisäikeisyys (piispa – pappi – diakoni) vakiintui kirkon kannaksi." (213) Diakonit toimivat anglikaanikirkossa vanhakirkollisessa hengessä, piispojen avustajina ja liturgisina henkilöinä. He ovat myös papiston alapuolella.

e) metodistikirkossa

"Vuoteen 1996 asti metodistikirkossa oli käytössä kaksi peräkkäistä pappisvihkimystä, ensiksi vihkimys diakoniksi, jolloin vihityllä oli vanhimman alaisuudessa papilliset oikeudet. Toinen vihkimys oli vanhimmaksi vihkimys - - - Tällöin henkilö sai täydet pappisoikeudet. Tämä käytäntö muistutti läheisesti anglikaanista käytäntöä diakonian virasta välivaiheena papin virkaan."

"Vuonna 1996 metodistikirkossa tuli voimaan uusi järjestys, jonka mukaan kirkolla on kaksi erilaista pappisvirkaa, toisaalta sanan ja sakramenttien palveluvirka ja toisaalta sanan ja palvelun palveluvirka." "ensiksi mainittu vihitään vanhimmaksi ja jälkimmäinen diakoniksi. Molemmat vihkimykset ovat ordinaatioita, - - - Diakoni saa oikeuden saarna- ja sielunhoitopalveluun. Hänet voidaan tarpeen tullen nimittää ns. paikallispastoriksi, jolloin hänellä on hoitamansa seurakunnan alueella papilliset oikeudet avioliittoon vihkimistä lukuun ottamatta. Nämä kaksi pappisvirkaa katsotaan samanarvoisiksi siten, että vanhimmat ja diakonit ovat vuosikonferensseissa täysivaltaisia pappisjäseniä.

"Piispanvirka on määräaikainen - - -" (229) Aikaisemmin diakonin virka oli välivaihe pappisvirkaan, nykyään se on sen kanssa rinnasteinen. Hänen työssään painottuu papin työn rinnalla avustava toiminta, sielunhoito. Työssään hän on piispan alainen. Varhaisempi virka kuvaa myös anglikaanikirkon käsitystä.

Pisteytys:

Jokaisesta vaihtoehdosta voi saada 4 pistettä, mikäli vastaus on likimain täydellinen ja oikea. Mukana tulisi tuolloin olla Kirkkotiedon kirjan antamaa tietoa a) diakonien esiintymisestä, b) heidän asemastaan suhteessa muihin virkoihin, c) heidän tehtävistään kyseisessä kirkkokunnassa, ja d) käsitys diakonin viran luonteesta ja työtehtävistä kirkkokunnassa. Jokaisesta osa-alueesta saa kirkkokuntaa kohden yhden pisteen. Tasoittavana menettelynä on, että edellisistä huolimatta, mikäli tietoa on jonkin verran, saa kirkkokuntaa kohden enintään kaksi pistettä, ja kirkkokunnittain asiasta hajulla oleminen antaa yhden pisteen. Yleisenä tasoituksena voi saada lisäksi enintään kaksi pistettä. Pisteen osia ei anneta. Yhteensä voi kuitenkin saada vain 20 pistettä.

Osio III Laaja esseetehtävä (maksimi yhteensä 20 pistettä)

Vastaa samalle paperille kuin osiossa II.

(III) Kuvaa *Kirkkotiedon kirjan* avulla kirkkojen nykyinen kehitys hajaannuksesta lähentymiseen ja yhdentymiseen. Vastauksen enimmäispituus on kaksi sivua.

Kirkkojen kehitystä hajaannuksesta lähentymiseen ja yhdentymiseen kuvaa ajatus ratapihasta. *"Ratapihan lähestyessä loppuaan raiteet alkavat taas lähestyä toisiaan, kunnes eteenpäin lähtee taas vain yksi kisko.*

- - - 1900-luvulla järjestäytyneen modernin ekumenian periaatteet kumpuavatkin syvältä kirkon historiasta, - - -. Hengellisesti ja teologisesti ajateltuna tähän työhön on motivoitunut Jeesuksen ylipapillinen rukous uskovien ykseyden puolesta (Joh. 17:21).

Idässä ortodoksien ja orientaalisten ortodoksien eroa on yritetty kuroa umpeen - - -. Ortodoksiseen kristillisyyteen identifioituvat kirkot ovat merkittäväällä tavalla lähentyneet vasta 1960-luvulta alkaneen yhteydenpidon seurauksena. - - -

Keskiajalta tunnetaan myös yrityksiä lähentää kristikunnan itäistä ja läntistä osaa toisiinsa. Näistä merkittävimmät ovat Lyonin (1274) ja Ferrara-Firenzen (1438-39) nk. unionikonsiilit. - - - Lyonissa latinalaisvallan alta vastikään vapautuneen Itä-Rooman keisari sopi kirkkojen väliset kiistakysymykset hyväksyen mm. paavin ylivallan ortodoksisen kirkon alueella. - - - Lyonin päätöksiä vastustettiin ortodoksisessa kirkossa henkeen ja vereen eikä kirkkojen yhdistymistä Rooman paavin alaisuudessa ole koskaan todellisesti toteutettu.

Ferrara-Firenzen konsiilin tulokset olivat pitkälti samat. - - - koko kirkko idän patriarkaatit mukaan luettuna oli edustettuna. - - - lopulta allekirjoitettiin yhdentymisasiakirja, jossa ortodoksien edustajat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tunnustivat paavin ylivallan koko kirkossa ja hyväksyivät läntiset opin tulkinnat mm. filioque-lisäyksen. Käytännössä päätökset eivät koskaan astuneet voimaan koska ortodoksisen kirkon kesukset Antiokia, Aleksandria ja Jerusalem sanoutuivat irti delegaattiansa päätöksistä.

Seuraavan kerran merkittävää yhdentymistä katolisen ja ortodoksisen kirkon kesken tapahtui vasta vuonna 1965. Paavi Paavali VI ja Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka Athenagoras antoivat tuolloin yhteisen julistuksen, jossa vuoden 1054 kirkonkiroukset todettiin muistista poispyyhityiksi.

Katolisen kirkon ja protestanttisten kirkkojen väliset neuvottelut käynnistyivät vasta 1900-luvun jälkipuoliskolla. - - - Liikkeellepanevana muutosvoimana oli - - -Vatikaanin II konsiili (1962-65). - - - se merkitsi Rooman kirkon avautumista ekumeeniselle toiminnalle

- - - Ensimmäisten joukossa katolinen kirkko aloitti neuvottelut anglikaanien (1966) ja luterilaisten (1967) kanssa. Jälkimmäisen dialogin suurimpana saavutuksena on vuonna 1999 allekirjoitettu yhteinen julistus vanhurskauttamisesta. - - - Tuolloin myös kumottiin 1500-luvulta peräisin olevat oppituomiot.

Protestanttien keskuudessa havahtuminen kirkon ykseyden pirstoutumiselle ajoittuu 1800-luvulle. - - - Ominaista protestanttien keskinäiselle yhdentymispyrkimykselle on ollut siirtyminen erityislaatuisuuden korostamisesta yhteyden havaitsemiseen. Tätä osoittavat erilaiset kirkkoliitot ja yhdistykset, jotka ovat protestanttiselle kristillisyydelle tyypillinen tapa ilmentää keskinäistä yhteyttä. Meille läheisin kirkkoliitto on Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa koskettava Porvoon kirkkoyhteisö. Perinteinen tunnustuskunnallinen jako on murtunut kun Brittein saarten ja Pohjoismaiden ja Baltian kirkot ovat tunnustaneet toistensa virat ja sakramentit." (20-22) Kyse on Porvoon sopimuksesta vuodelta 1992, jonka kautta muodostui erityinen Porvoon kirkkoyhteisö. (190)

Kirkkojen keskinäiset keskustelut ovat johtaneet moneen sopimukseen. Vuonna 1973 valmistui Euroopan luterilaisten ja reformoitujen kirkkojen välinen Leuenbergin konkordia. Se avasi ehtoollisyhteyden kirkkojen välille. Se meni siten pidemmälle kuin Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta. (190, 192)

Kirkkojen maailmanliittoa ovat olleet perustamassa Konstantinopolin patriarkaatti (142), luterilaiset kirkot (189), anglikaanikirkot (218), ja metodistit (235). Monet reformoidut kirkot ovat myös toiminnassa mukana. (251, 276, 279) Vapaan kristillisyyden piirissä Kirkkojen maailmanneuvostoon on suhtauduttu kriittisemmin. (300-301, 321) Muutamia helluntaikirkkoja on siihen toki liittynyt. (323)

Kirkkojen maailmanliitto julkaisi vuonna 1982 1900-luvun merkittävimmän ekumeenisen asiakirjan: Kaste ehtoollinen ja virka. (233)

(Keskinäisiä oppikeskusteluja voi lisäksi kuvailla laajastikin)

Pisteytys:

Yhdentymisen päälinjan kuvauksesta voi saada tarkkuudesta riippuen 1-5 pistettä. Yksittäisten kirkkokuntien aktiivisuuden kuvauksesta voi saada 1-10 pistettä. Keskustelujen luonteen esittelystä voi saada 1-2 pistettä. Oppikeskustelujen sisällön kuvauksesta voi saada 1-5 pistettä. Yleisenä tasoituksena voi saada lisäksi enintään kaksi pistettä. Pisteiden osia ei anneta. Yhteensä voi kuitenkin saada vain 20 pistettä.